

вно використовувався принцип релевантності (тобто відповідність матеріалу навчальній меті): дівчата вивчали загальні уявлення про ті чи інші науки, тоді як юнаки здобували можливість більш ретельно розглядати навчальний матеріал. Наприклад, якщо жінки прослуховували загальний курс з історії, то чоловіки вивчали п'ять курсів з історії (життя видатних чоловіків країни, твори видатних письменників Античності, твори видатних філософів Античності, античну історію та сучасну історію).

Поряд з “чоловічими” дисциплінами жінки-студентки вивчали суто “жіночі” предмети (вишивання, малювання, музику та домоведення), що знову ж таки співвідносилось з диференціацією мети навчання.

Висновки. Отже, наприкінці XVIII – у першій половині XIX ст. чоловіків та жінок, які пройшли ту чи іншу навчальну підготовку, було набагато більше, ніж у попередні часи. До 1840 р. 38% білих американців у віці від п'яти до двадцяти років відвідували навчальні заклади. До 1850 р. більшість білих жінок володіли грамотою, що становило різкий контраст з початком XVIII ст., коли близько половини жінок не вміли навіть ставити підпис [3, с. 82]. Тепер багато жінок могли міркувати про своє місце та роль у суспільстві. Жінки заявили про свою місію педагогів та соціальних реформістів, що вивело їх за рамки домашніх обов'язків. Подальші дослідження будуть спрямовані на вивчення наступних етапів гендерного формування системи вищої освіти США з метою подолання наявних гендерних стереотипів.

Література

1. Antler J. Culture, Service and Work: Changing Ideals of Higher Education for Women // in the Undergraduate Woman: Issues in Educational Equity. Pamela J. Perun (ed). Lexington, MA: DC Heath and Co., 1982.
2. Boas L.S. Women's Education Begins. Norton, Massachusetts: Wheaton College Press, 1935.
3. Еванс С. Історія американських жінок. Народжена для свободи / С. Еванс. – М., 1993.
4. Історія США / [під ред. Н.Н. Болховітінова]. – М., 1983. – Т. 1.
5. Севастьянов Г.Н. Томас Джефферсон / Г.Н. Севастьянов, А.И. Уткин. – М., 1976.

РОМАНИШИНА О.Я.

ДЕЯКІ ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ ЛЮДСТВА

Інформаційна культура є відображенням рівнів організації інформаційних процесів, сформованості умінь створювати, зберігати та використовувати на практиці одержану інформацію. Процес входження України в Єдиний Європейський простір [3] вимагає визначення й реалізації соціально орієнтованої системи пріоритетних напрямів активного включення молоді у процеси розбудови держави, формування загальносвітової культури, науки, розвиток виробничих відносин. Інформатизація вищих навчальних закладів України є невід'ємною складовою процесу реформування освіти, тобто створення та розвитку комп'ютерно орієнтованого освітнього середовища, яке забезпечується сукупністю програмно-апаратних засобів, мереж, ресурсів та сучасних технологій [6]. Важливого значення при цьому надають питанням історії розвитку інформаційної культури за період становлення суспільства.

Мета статті – розкрити історичні аспекти проблеми інформатизації освітнього середовища.

Розглянемо теоретичні основи інформатизації суспільства та значення історичних аспектів у цьому процесі.

Інформація – це деяка послідовність знань, понять, які активізуються за допомогою певних знаків. Ніяка інформація, знання не з'являються відразу. За поданням В.М. Казієва цей процес передбачає накопичення, осмислення, трансформацію, систематизацію даних, їх інтерпретацію [7, с. 12–22], що передбачає його історичний аспект. Як змістова сторона культури, інформація не могла не мати єдиної з нею природи і загального процесу історичного розвитку. Розглянемо процес інформатизації суспільства.

При становленні людини як соціальної істоти виникла потреба в інформації про навколишню дійсність. Спочатку потрібно було забезпечити безпеку індивідів та їхніх груп, а згодом найважливішими видами людської діяльності стало спостереження за зовнішнім середовищем і передача інформації про його стан. Спільна праця об'єднувала людей і вимагала спілкування. Вона зіграла вирішальну роль у формуванні потреби в інформації. Люди отримали можливість розуміти один одного, обмінюватися інформацією, узгоджувати засоби спільних дій. Спілкування поєднало людей у співтовариства: рід-плем'я-союз. Воно стало невід'ємною складовою людського існування [2]. З часом з окремих звуків сформувалася мова, яка стала засобом спілкування, а також першим носієм інформації. Мова постійно удосконалювалась і стала універсальним засобом передачі інформації [2].

Ще одним засобом стало зображення, яке несло образну інформацію. Те, що людина не могла виразити словом, вона передавала зображенням. Суб'єкт, що сприймав подібну інформацію, переживав ті самі почуття, що й автор, який її створив. Ще одним носієм інформації є музика. Вона нічого не зображує і не передає, а є специфічним комплексом звуків [2].

Оскільки будь-яка знакова система невіддільна від свідомості, обмін інформацією відбувається осмислено, адже мислення – це процес переробки інформації [1]. Однак мозок людини акумулює й обробляє не лише усвідомлену, а й неусвідомлену інформацію. У процесі становлення людського суспільства інформацією, найімовірніше, вважалось будь-яке повідомлення про навколишню дійсність, що усуває невизначеність про неї.

Значну роль у поширенні інформації відіграє комунікація. Комунікативним засобом мільйони років було усне мовлення, що обмежувало інформаційний простір радіусом чутності людського голосу і точністю пам'яті людини. Усне мовлення як засіб передачі інформації зумовило особливості наповнення інформаційного простору змістом, особливостями соціалізації нових поколінь у первісному суспільстві. Представники старших поколінь ставали зберігачами і розповсюджувачами соціального досвіду. Їхнім завданням було також формування навичок спілкування. До появи писемності становлення мови потребувало великої гами вербальних методик, що породило культуру вживання тексту. Писемний етап концентрувався навколо тексту, що увібрав у себе все різноманіття усної інформаційної культури [6].

Незважаючи на невеликий обсяг інформації в первісному суспільстві і обмеженість меж її поширення, в інформаційному потоці відразу ж зародилися дві протилежні тенденції: його ускладнення і спрощення. Відповідно до них потік розділився на вільну і пов'язану інформацію. Вільна інформація відображає динамічні характеристики як самих об'єктів пізнання, так і процесу відображення їх у свідо-

мості людей. Сукупність такої інформації становить інформаційну культуру процесу. Пов'язана інформація характеризується змістом і формою. Форма є похідною від змісту, визначається і реалізує його [9]. Інформаційний потік стає тим простішим, чим більше в ньому пов'язаної інформації.

Виникнення різних прошарків у суспільстві й відносин між ними зумовило зростання обсягу соціальної інформації, ускладнення як інформаційного простору, так і інформаційного потоку. Збільшення обсягу інформації було пов'язано з розширенням і поглибленням суспільного поділу праці, а також із соціальною диференціацією суспільства та виникненням державного управління. У цих умовах перестав бути єдиним інформаційний простір [2]. З певною інформацією був пов'язаний інформаційний простір власників, з політичною – держави, з духовно-ідеологічною – церкви. Дуже своєрідним за змістом формувалася інформаційний простір робітників, селян. Їх позбавляли інформації, що розвиває особистість, і насичували прагматичною інформацією.

Поява різних прошарків на одному з етапів розвитку у суспільстві загострила (і тим самим поставила) проблему цінності соціальної інформації. Чим вище значеність, тим цінніше інформація, закладена в змісті здобутків літератури і мистецтва. Величина цінності інформації при цьому “виражається через збільшення імовірності досягнення мети до і після одержання інформації” [9].

В умовах раннього феодалізму були ізольовані феодальні володіння, що позначилось на застійному характері економіки і соціального життя загалом. Проте феодалізм вніс істотні зміни у структуру як інформаційного простору, так і інформаційного потоку, адже феодал у своєму локальному інформаційному просторі мав у своєму розпорядженні повну економічну і політичну інформацію. З погляду інформаційного забезпечення він був набагато багатший за короля, бо у королівській владі не було єдиного інформаційного простору в масштабі своєї країни, та й інформаційний потік включав лише незначну частину політичної інформації [2].

Хоча писемність існувала задовго до виникнення друку, тільки друкований верстат дав змогу зробити писемну мову і грамотність надбанням багатьох. Друк був першим технічним засобом тиражування і доставки мовного спілкування. Без друкованого слова цивілізація в сучасній її формі не могла б відбутися [9].

З переходом від одного суспільного ладу до іншого змінювалась форма поширення інформації. Потреби суспільного виробництва в процесі становлення капіталістичних суспільних відносин привели до об'єднання всіх місцевих ринків в один національний. Інформація про рух товарів на ньому формує інформаційний простір у масштабі всієї країни. Інформація ж про саме виробництво товарів не виходила за межі власності окремих буржуа. Конкуренція змушувала обмежувати гласність не тільки для конкурента, але й для держави, хоча засобом впливу на свідомість людей була вся духовна культура, найбільш значущими були засоби масової інформації.

Історично першим таким засобом стали щоденні газети. Пізніше, коли суспільний поділ праці вийде за національні межі, з'явиться радіомовлення, а потім уже – телебачення.

Перехід до соціалізму принципово змінював характер інформаційного простору й організацію інформаційного потоку. Однорідність соціальної структури соціалістичного суспільства зумовила можливість створення єдиного інформаційного простору. Хоча саме по собі воно не відрізнялось рівномірністю насиченості

інформацією залежно від типу розселення (міський і сільський простір) і віддаленості регіонів від інформаційного центру. Однак ці розбіжності породжувалися не соціальними, а технічними причинами – розвитком засобів масової комунікації (радіо і телебачення). Особливо складною в новому суспільстві була організація інформаційного потоку. Зосередження власності і влади в руках єдиної партії мимоволі привело до формування єдиного інформаційного потоку. Його організація стала надбанням панівної партії [2].

Інформаційну культуру людства в різний час коректували інформаційні кризи. Одна з найбільш значних кількісних інформаційних криз призвела до появи писемності. Усні методики накопичення знань не забезпечували повноти збереження обсягів інформації, що зростали, та фіксації останньої на матеріальному носії, що породило новий період інформаційної культури – документний. До її складу увійшла культура спілкування з документами: доступ до фіксованих знань, кодування і збереження інформації; документографічний пошук. Чергова інформаційна криза призвела до комп'ютерних технологій, що модифікували носії інформації й автоматизували інформаційні процеси.

Сучасна інформаційна культура увібрала в себе всі свої попередні форми і об'єднала їх у єдиний засіб. Будучи особливим аспектом соціального життя, вона виступає як предмет, засіб і результат соціальної активності [4], відображає характер і рівень практичної діяльності людей. Це результат діяльності суб'єкта і процес збереження створеного, поширення та споживання об'єктів культури.

На сьогодні створюється база для формування суперечності між категорією індивідів, інформаційна культура яких формується під впливом інформаційних технологій і відображає нові зв'язки та відносини інформаційного суспільства, і категорією індивідів. Це створює різні рівні її якості при однакових витратах сил і часу, спричинює об'єктивну несправедливість, що пов'язано зі зниженням можливостей творчого прояву одних суб'єктів порівняно з іншими.

На нашу думку, суперечності між наявною інформацією та можливістю користуватися нею в практичній діяльності людей уже вирішувалися, необхідно підтримувати співвідношення між пов'язаною й вільною інформацією. Переходом вільної інформації в пов'язану є форма організації інформаційного потоку, вираження діалектичного закону переходу кількісних змін у нову якість. У пізнанні це виявляється у формуванні понять і закономірностей суспільного розвитку, у соціальному житті – у створенні нових форм життєдіяльності. Рівень співвідношення між пов'язаною і вільною інформацією на кожному конкретному етапі суспільного розвитку відображає рівень інформаційної культури. Рівень розвинутої інформаційної культури завжди визначав рівень впливу духовних цінностей на людину. Вона забезпечувалася насамперед їхнім змістом і рівнем поінформованості [8].

Спроби оцінити не тільки кількісну, але й якісну сторону інформації сприяли розвитку семантичної (значеннєвої) і прагматичної концепцій інформації. Основою прагматичних концепцій виступає вимір кількості цінності інформації, а семантичні – характеризують зміст, змістовність повідомлень. Очевидно, що прагматичні і семантичні концепції інформації тісно взаємозалежні, і в деяких випадках їх важко розділити. Багато вчених вважає, що ці поняття характеризують процес людського пізнання з різних поглядів: з гносеологічного – знання; з комунікативного – інформація. Щоб вирішити ці питання, треба усвідомити зміст самого

поняття інформації. На думку К. Шеннона [9], інформація є передумовою знання, характеризуючи інформацію як сукупність трьох видів сигналів:

- 1) сукупність сигналів, які будь-які система чи об'єкт сприймає ззовні (вхідна інформація);
- 2) сукупність сигналів, які система чи об'єкт видає в навколишнє середовище (вихідна інформація);
- 3) сукупність сигналів, які система чи об'єкт зберігає в собі (внутрішня інформація).

Коли споживач інформації інтерпретує її, тобто об'єднує отримані знаки з їх значенням, то така інформація стає знанням. Отже, знання – це гносеологічна інформація.

Висновки. Таким чином, формування інформаційної культури відбувалось у взаємозв'язку з середовищем і суспільними відносинами між різними категоріями людей, які становили спільноту. На сучасному етапі розвитку суспільства інформаційна культура набуває важливого значення для формування фахівців високого рівня кваліфікації.

Література

1. Адольф В.А. Профессиональная компетентность современного учителя / В.А. Адольф. – Красноярск : КЦКП, 1998. – 224 с.
2. Андреев С.С. Информационная культура: уровень содержательности духовных ценностей [Электронный ресурс] / С.С. Андреев. – Режим доступа: <http://www.auditorium.ru/books/200/Glava6.html>.
3. Вища освіта України і Болонський процес : навч. посіб. / за ред. В.Г.Кременя; М.Ф. Степко, Я.Я. Болюбаш, В.Д. Шинкарук, В.В. Грубінко, І.І. Бабін. – К. : Освіта, 2004. – 384 с.
4. Гречихин А.А. Информационная культура: Опыт типологического определения / А.А. Гречихин // Проблемы информационной культуры : сб. ст. / [под ред. Ю.С. Зубова, И.М. Андреевой]. – М., 1994. – С. 15.
5. Джинчарадзе Н.Г. Інформаційна культура / Н.Г. Джинчарадзе. – К. : Українські пропілеї, 1999. – 147 с.
6. Закон України “Про вищу освіту” / Інститут законодавства ВР України. – К., 2002. – 97 с.
7. Казиев В.М. Информатизация: понятие, виды, получение, измерение и проблема обучения / В.М. Казиев // Информатика и образование. – 2000. – № 4. – С. 12–22.
8. Финьков А.В. Формирование основ информационной культуры студентов-филологов с использованием экспертных систем : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.02 “Теорія і методика навчання інформатики” / А.В. Финьков. – К., 1995. – 162 с.
9. Шеннон Клод. Работы по теории информации и кибернетики : пер. с англ. / Клод Шеннон. – М. : Мир, 1971. – 382 с.

РОМАНИШИН Ю.Л.

ВПЛИВ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ДОКУМЕНТОЗНАВЦІВ-МЕНЕДЖЕРІВ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: РЕЗУЛЬТАТИ ФОРМУВАЛЬНОГО ЕКСПЕРИМЕНТУ

Ера інформатизації та комунікації вимагає від інформаційного фахівця інтегрованих знань та практично-професійних навичок у галузі документно-інформаційного менеджменту. Відповідно, у майбутнього документознавця-менеджера як фахівця в інформаційній сфері має бути сформована професійна готовність, а та-